

IQTISODIYOTNING RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

Nizomiddinova Dildora Musajonovna

Andijon mashinasozlik instituti

“Iqtisodiyotda axborot texnologiyalari va tizimlari”

Magistranti

Annotatsiya: *Maqolada, iqtisodiyot va uni raqamlashtirish, raqamlashtirish siyosatini olib borish yo‘llari, tadbirkorlikni barqaror rivojlantirish haqida fikrlar bayon etilgan.*

Kalit so‘zlar: *Iqtisodiyot, raqamli iqtisodiyot, raqamlashtirish siyosati, tadbirkorlik, raqamli platformalar.*

ПУТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

Аннотация: *В статье описывается экономика и ее цифровизация, пути проведения политики цифровизации, устойчивого развития предпринимательства.*

Ключевые: *слова: Экономика, цифровая экономика, политика цифровизации, предпринимательство, цифровые платформы.*

WAYS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF DIGITIZATION OF THE ECONOMY

Abstract: *The article describes the economy and its digitization, the ways of conducting digitization policy, sustainable development of entrepreneurship.*

Key words: *Economy, digital economy, digitization policy, entrepreneurship, digital platforms.*

So‘nggi yillarda iqtisodiyotni rivojlantirishda ilg‘or texnologiyalar va innovatsiyalarning ahamiyati oshib bormoqda. Eng yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Eng yangi texnologiyalar inson faoliyatining barcha yangi sohalari va sohalariga kirib borishi bilan an‘anaviy yondashuvlar va ish uslublari o‘zgaradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) paydo bo‘lishi va tarqalishi global iqtisodiyotga shu qadar

ta'sir ko'rsatdiki, yangi bir hodisa raqamli iqtisodiyot paydo bo'ldi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'siri ostida odamlarning turmush tarzi o'zgarib boshladi, foydalanuvchilar o'rtasidagi aloqalar o'zgardi turli jug'rofiy mintaqalar, faoliyat sohalari va boshqalardagi odamlar o'rtasida aloqa o'rnatish imkoniyati paydo bo'ldi. Bu raqamli iqtisodiyotning asosi bo'lgan axborot aloqalarining jadal o'sishi.

Raqamli texnologiyalarning ta'siri global miqyosda ham, mahalliy darajada ham seziladi. Raqamli iqtisodiyot yangi ishlab chiqarishlarning kombinatsiyasi sifatida global iqtisodiyotning tez o'sib borayotgan qismidir.

Yangi texnologiyalar yaxshi tashkil etilgan xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ba'zi jihatlariga o'zgartiruvchi ta'sir ko'rsatadi, bu asosan ishlaydigan mexanizmlarni aloqa vositalarini yoki sanoat mashinalarini raqamli yoki raqamli mexanizmlarga almashtirish, shuningdek, ularni yanada modernizatsiya qilishdan iborat.

Raqamli iqtisodiyotning o'sishi raqamli va mobil texnologiyalar bilan bevosita bog'liq bo'lgan bir qator bozorlarning o'sishi bilan bog'liq. Texnologiyalar rivojlanishining hozirgi bosqichida va bozorlarning hozirgi holati sharoitida raqamli iqtisodiyotni maqsad sifatida emas, balki iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish vositasi sifatida ko'rib chiqish kerak.

Zamonaviy raqamli iqtisodiyot yangi biznes modellarini taklif qiladi va boshqaruv mexanizmlarini o'zgaruvchan voqelikni aks ettirish uchun o'zgartirish zarurligini ta'kidlaydi.

Prezident Sh.M. Mirziyoyevning 2016-yilda O'zbekiston rahbariyatiga kelishi bilan respublikamiz iqtisodiyoti tub o'zgarishlarga uchradi. Iqtisodiyot ochiq, jadal, innovatsion rivojlanishga aylandi.

Biroq, tan olish kerakki, jahon iqtisodiyotining globallasuvi va texnologik taraqqiyot sharoitida O'zbekistonning keyingi iqtisodiy rivojlanishini raqamli iqtisodiyotni rivojlantirmasdan tasavvur qilish qiyin.

Afsuski, respublikada bu sohada ikkita katta muammo mavjud: telekommunikatsiya infratuzilmasi va mutaxassislarning yetishmasligi. Bu respublikamiz iqtisodiyotining raqamli aylanishiga jiddiy to'siqlik qilishi va natijada raqamli iqtisodiyot sohasidagi sustlashishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun qo'shimcha shartsharoitlarni yaratish, shuningdek, 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasining maqsadlariga muvofiq quyidagilar qabul qilindi:

- «O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» 2018-yil 3-iyuldagi PQ3832-son Farmoni.

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadida raqamli infratuzilmani yanada 5 modernizatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida» 2018-yil 21- noyabrdagi PQ - 4022-son Qarori.

- O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.03.03-yildagi PQ-3832-son «O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida» hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lgan blokcheyn texnologiyalarini ishlab chiqish va ulardan foydalanish.

Raqamli iqtisodiyot dunyo iqtisodiyotida yangi yo‘nalish. Iqtisodiyoti rivojlangan davlatlar bu yo‘nalishda sezilarli yutuqlarga erishgan bo‘lsa, boshqalari bu yo‘nalishda ilgarilab borishmoqda.

Raqamli iqtisodiyot bu intellektual faoliyat mahsuli hisoblanib, uzoq davrda shakllangan murakkab tizim sifatida bo‘lib, uning tarkibi texnik, axborot, matematik ta‘minotidan iborat bo‘lib, real sektorlarni ijtimoiy iqtisodiy faoliyatini raqamli texnologiyalarni keng qo‘llashga asoslangan tizimdir. Raqamli iqtisodiyot ikki xil turli tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot bu rivojlanishning zamonaviy bosqichi hisoblanib, u ijodiy mehnat va axborot ne‘matlarining ustuvor o‘rni bilan tavsiflanadi.

Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot bu o‘ziga xos tushuncha bo‘lib uning o‘rganish ob‘yektini axborotlashgan jamiyat hisoblanadi.

Raqamli iqtisodiyot kirib kelishi bilan raqamli platformalar yaratish va tez sur‘atlarda o‘sib borayotgan raqamli ma‘lumotlarni monetizatsiya qilish muammolari vujudga kelmoqda. Bunda qiymat yarata olish yo‘llarini, mazkur jarayonlardagi to‘siqlarni bartaraf etish vositalarini aniqlash muhimdir. Bu qiymatni yaratish va tarqatish salohiyatini, qiymatni yangilash, boshqarish hamda qiymatni qo‘lga kiritish shakllarini tushunish imkonini beradi. Yuqorida keltirilgan ma‘lumotlardan xulosa qiladigan bo‘lsak, hozirgi kunda raqamlashtirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, iqtisodiyot tarmoqlari raqamlashtirish orqali tadbirkorlikdan juda katta foydaga ega bo‘lish mumkin. Tadbirkorlik kapital sarflab tovar va xizmatlar yaratish bilan foyda topishga qaratilgan iqtisodiy faoliyat, biznesning asosiy turi; Tadbirkorlik mulkchilik subyektlarining foyda olish maqsadida tavakkal qilib va mulkiy javobgarligi asosida amaldagi qonunlar doirasida tashabbus bilan iqtisodiy faoliyat ko‘rsatishidir. Tadbirkorlik noyob qobiliyat, yer, mehnat, kapital, axborotlar bilan bir qatorda iqtisodiyot va ishlab chiqarish. ning bosh omillaridan biri hisoblanadi. Tadbirkorlik biznesga kiradi, lekin har qanday biznes

tadbirkor bo'lavermaydi. Biznesda tovar va xizmatlar yaratilib, bozordagi talab krndirilganda Tadbirkorlik faoliyati yuzaga keladi.

Tadbirkorlik tarixi uzoq o'tmishga borib taqalsada, Tadbirkorlik tushunchasi 18-asrda paydo bo'lgan va ko'pincha «mulkdor» iborasi bilan bir ma'noda qo'llanilgan. Xususan, A. Smit tadbirkorni foyda olish uchun bironbir tijorat g'oyasini amalga oshirish maqsadida tavakkalchilik bilan ish ko'ruvchi mulkdor deb tavsiflaydi. Hozgi zamon G'arb adabiyotida ham Tadbirkorlik foyda olish maqsadida xo'jalik yuritish san'ati, iqtisodiy va tashkiliy ijodkorlik va tashabbusning erkin namoyon bo'lishi, xavf-xatarga doim tayyor turish kabi belgilar bilan tavsiflanadi.

Tadbirkorlik quyidagi tamoyillarga tayanadi: bozor talabiga ko'ra mustaqil iqtisodiy faoliyat olib borish; foyda olishdan iborat maqsadga ega bo'lish; iqtisodiy mas'uliyat va majburiyatni o'z zimmasiga olib, tavakkaliga ish qila bilish; yangilikka intilish; belgilangan qonun-qoidalarga rioya qilish; tadbirkorlik sirini saqlash; ijtimoiy mas'uliyatni his etish, ya'ni o'z jamoasi, xalqi farovonligini ta'minlashni o'z faoliyatining asosiy yo'nalishi deb bilish va boshqalar. Tashkiliy jihatdan tadbirkorlik jismoniy va yuridik shaxslar faoliyatidan iborat. Tadbirkorlik biznes sifatida, asosan, sanoat, agrar va servis sohalarda kechadi.

Xulosa

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohatlardan asosiy maqsad xalqimizning turmush faravonligi, yashash darajasini yaxshilash va daromadlarini oshirib borishdan iborat. Iqtisodiyotning raqamlashtirish sharoitida tadbirkorlikni barqaror rivojlantirish va dunyoga tayyor mahsulot yetkazib beruvchi rivojlangan davlatlar qatoridan joy egallashimiz zarur.

Iqtisodiyotning raqamlashtirish sharoitida tadbirkorlikni barqaror rivojlantirish va shakllantirish shu kunning eng dolzarb vazifalardan biri bo'lib, jamiyat taraqqiyotining asosiy omili hisoblanadi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining mahsuli inson faoliyatining barcha sohalarida qo'llaniladigan, tashkiliy, iqtisodiy va ijtimoiy tuzilishga ega bo'lgan axborot tizimini o'z ichiga oladi. Axborot tizimlari va texnologiyalari yildan-yilga kishilik faoliyatining turli sohalarida yanada keng qo'llanilib borilmoqda, albatta bu mamlakat farovonligini oshiradi. Iqtisodiyotning raqamlashtirish sharoitida tadbirkorlikni barqaror rivojlantirish jamiyat va insonning butun hayot faoliyatini yaxshilash va rivojlantirish borasidagi muammolarini samarali hal etishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda) 2017 yil 6-fevral.
2. O'zbekiston iqtisodiy islohotlar bozor munosabatlari va mexanizmini rivojlantirish borasida qabul qilingan qonunlar to'plami. Toshkent "Adolat". 1991-2016 yil.
3. https://uz.vvikipedla.com/wiki/Digital_economy
4. Muhammadjon Butaboev, Akmaljon O'rinov, Farhod Mulyadinov, Isroiljon Tojimamatov "Rsqamli iqtisodiyot" darslik, 7-39 betlar.

